

**«BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI INNOVATSION
TEXNOLOGIYALAR VOSITASIDA MUSTAQIL FIKRLASHGA
O'RGATISHNING MAZMUN VA VOSITALARI»**

Hasanova Muhayyo Asadovna.

Qashqadaryo viloyat Mirishkor tumani.

9- maktabning Boshlang'ich sinf o'qituvchisi

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarini mustaqil fikrlashga o'rgatishda innovatsion texnologiyalaridan keng foydalanish yo'llari ko'rsatilgan bo'lib, zamonaviy pedagogik texnologiyalarning ahamiyati va afzalliklari yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: Faoliyat, mustaqil fikrlash, tafakkur, didaktik o'yinlar, pedagogik texnologiyalar, innovatsiya,

Jamiyatning ma'naviy salomatligini ta'minlashda ta'lim – tarbiya o'chog'i bo'lgan maktab muhim rol o'ynaydi. Dunyo imoratlari ichida eng ulug'i maktab bo'lsa, kasblarning ichida eng sharafli o'qituvchilik va murabbiylikdir. Har bir ustoz, har bir pedagog yosh avlodni ko'p asrlilik milliy madaniyatimiz va tariximiz, shuningdek zamonaviy fan-texnika yutuqlari asosida tarbiyalash ishiga o'z hissasini qo'shishi, samarali maktab poydevorini qurishi, mustahkamlashi lozim. Bolaning ongi va tafakkuri endi shakllanib kelayotgan boshlang'ich sinflarda o'qituvchining mahorati, uning zamonaviy texnologiyalarni ta'lim jarayoniga mohirona tadbiq eta olishi, ta'limning yangi-yangi yo'l va usullarini izlashi, ilg'or pedagogik tajribalardan ijodiy foydalana olishi juda muhimdir. Shuning uchun ham boshlang'ich sinf o'quvchilarini mustaqil fikrlashga o'rgatishda innovatsion ta'lim texnologiyasidan foydalanish, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy etishga tayyorlash bugungi boshlang'ich ta'lim oldiga qo'yilgan muhim talablardan biridir. Chunki zamonaviy pedagogik texnologiyalar, birinchidan, o'quvchilarni bilim, ko'nikma va malakalarni oson va qiziqib o'rganishlari uchun

imkoniyat yaratsa, ikkinchidan, o'qituvchining ham professional o'sishiga, ham ma'naviy rivojlanishiga yordam beradi. Ta'limning bugungi vazifasi o'quvchilarni kun sayin oshib borayotgan axborot oqimidan oqilona foydalanishga o'rgatish, uzluksiz o'rganish uchun ma'qul muhit shart- sharoit, yaratishdan iborat. Zero o'qituvchining o'zi ham doimiy ravishda o'z ustida ishlashi, pedagogik mahoratni uzluksiz oshirib borishi, jahon va milliy pedagogik meros hamda ilm-fan yutuqlaridan ijodiy foydalangan holda ta'lim jarayonini takomillashtirib borishi lozim.

Yurtimiz ertasi bo'lgan o'g'il-qizlarning og'zaki nutqi ravon, tafakkuri boy, dunyoqarashi keng bo'lishiga jiddiy ahamiyat berishimiz zarur. Buning uchun o'quvchilarda kitobga mehr uyg'ota olish kerak. Ko'p kitob o'qigan bola tafakkur dunyosi keng, fikrlari teran, milliy qadriyat va an'analarni hurmat qiladigan, jamiyat rivojlanishi bilan hamfikir bo'ladigan komil inson bo'ladi. Bu borada boshlang'ich sinflarda o'qish darslarini to'g'ri va qiziqarli tashkil qilishning ahamiyati kattadir.

Darslarda zamonaviy innovatsion texnologiyalarni qo'llash :

- egallanayotgan bilimlarni o'quvchilarning o'zlari qidirib topishga erishish;
- mustaqil o'rganib , ularni tahlil qilish;
- o'z bilimlarini baholash;
- to'g'ri xulosalar qilishni o'rgatishga qaratiladi.

O'qituvchi bu jarayonda jamoaning shakllanishi , bilim olishi va tarbiyalanishiga , o'zaro hamkorlikda ishlashiga sharoit yaratadi, ijodiy faoliyatini yuzaga chiqarishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Boshlang'ich sinflarda interfaol metodlar va ta'limiy o'yinlardan, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish o'quvchilarni mustaqil fikrlashga, ijodiy izlanish va mantiqiy fikrlash doiralarini kengaytirish bilan birga ularni darslarda o'rganganlarini hayot bilan bog'lashga, qiziqishlarini oshirishga yordam beradi. O'qituvchilarning bunday zamonaviy talablar asosida yaratilgan sharoitlardan samarali foydalanib, darslarni ilg'or pedagogik hamda axborot kommunikatsiya texnologiyalari asosida tashkil etilishi ta'lim-tarbiya jarayonini

sifatini kafolatlaydi. O'qish darslarni tashkil e'tishda va o'quvchilarning darsda faolligi, qiziqishlarini oshirishda quyidagilarni hisobga olishni tavsiya qilaman:

- Yangi g'oyalar qabul qiling, bir xillikdan qoching, bu darsni boshlashingizdan tortib, o'tilgan mavzuni mustahkamlashda, yangi mavzuni bayon qilishingizda o'z aksini topsin. O'quvchi uchun yangilik bo'lsin. Bu o'quvchida a'lo kayfiyatni va darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Sinf xonasi o'quvchiga yoqadigan bo'lishi kerak. Sinf xonasining o'quvchiga yoqadigan qilib bezatilishi uning o'zini erkin va qulay his qilishiga yordam beradi.

- Darsni audio va videolardan foydalanib o'tish kerak.

- Darsni hayotga bog'lab o'tish kerak. Oquvchi faqat sinfda o'tirishi kerak emas, vaqti bilan tashqariga olib chiqib dars o'tish ham yaxshi samara beradi. O'quvchi o'zi hayotida ana shu o'rganganlarini qo'llaydi.

- Darslarda sahna ko'rinishlardan foydalanish kerak. O'quvchi keng doirada o'zini tutishni o'rganadi.

- Mavzuni o'rgatishda rasmlardan foydalaning. Masalan, bitta hikoya uchun 5 ta rasm. O'quvchi hikoyaning mazmuniga qarab rasmlarni o'rniga qo'yadi.

- Darslarda topishmoq o'yinlardan foydalaning. O'rganish jarayoni xursandchilik bilan o'tadi. O'quvchini qiyinchiliklarni yengishga tayyorlaydi.

- Ijodkorligini oshirish uchun o'quvchi mavzuga mos ko'rgazmalarni ko'rib tursin, mavzudagi voqea-hodisani tasavvur qila olsin. Bu o'quvchining mavzuga bo'lgan qiziqishini oshiradi.

- O'quvchining diqqatini jalb qilishda ko'rgazmalardan keng foydalanish kerak. Masalan, prezidentasiya qilib ko'rsatish. Darsda o'quvchida oxirgi taassurotni qoldirish bu juda muhim.

- Darsni ertak sifatida olib borish, qiziqarli hikoyaga bog'lab o'tish, o'quvchining yoqtirgan filmiga bog'lab o'tish ham o'quvchining darsga qiziqishini oshiradi.

- Darsda o'quvchilarni turli xil g'oyalarga undang. O'quvchi fikrini erkin aytsin. Bunda guruhlar bilan ishlash metodidan foydalanish yaxshi natija beradi.

- Toqatli bo'lish kerak. Bu o'quvchiga darrov baho berib qo'yishdan saqlaydi. Yana kechirimlilik, mehribonlik, mas'uliyat va o'quvchini eshita olish-bu o'quvchini fanni sevishi va yaxshi o'zlashtirishiga yordam beruvchi omil hisoblanadi. Inovatsion texnologiya - ta'lim samaradorligini oshiruvchi omillardan foydalanish, turli pedagogik jarayonlarni loyihalash va amalda qo'llash orqali bilim egallashni takomillashtirish usullari. Uning asosiy maqsadi ta'lim jarayonida o'qituvchi va bilim oluvchi faoliyatiga yangilik, o'zgartirishlar kiritish bo'lib, interfaol metodlardan foydalanishni taqozo etadi. Boshlang'ich sinf darslarida innovatsion texnologiyalardan foydalanib darslarni tashkil etish - bu o'quvchilarni faolligiga, erkin va mustaqil fiklashiga chorlaydi. Bu usullardan foydalanganda bilim olish qiziqarli mashg'ulotga aylanadi. Interfaol usullar qo'llanilganda mustaqil ishlash ko'nikma va malakasi rivojlanadi. Ma'lumki, hozirki kunda interfaol metodlarning yuzdan ortiq turi mavjud bo'lib, ularning aksariyati tajriba - sinovlaridan o'tib, yaxshi natija bergan. Eng asosiylardan biri bu- kichik guruhlarda ishlash. Sinf o'quvchilari guruhlarga bo'lingan holda ishlaydi, o'quv topshirig'i alohida bir o'quvchiga emas, balki barcha a'zolariga beriladi. Guruhlarning har bir a'zosi topshiriqni bajarishga o'z hissasini qo'shishga harakat qiladi. Inovatsion pedagogik texnologiyalar asosida o'tkazilgan darslar o'quvchilarning muhim hayotiy yutuq va muammolarga o'z munosabatlarini bildirishga intilishlarini tarbiyalab, o'z nuqtai nazaridan asoslashga imkoniyat beradi. Inovatsion texnologiyalar pedagogik jarayon hamda o'qituvchi va o'quvchi faoliyatiga yangilik, o'zgarishlar kiritish bo'lib uni amalga oshirishda asosan interfaol usullardan foydalaniladi. Bunday darslarda o'qituvchi o'quvchilarni faoliyatini dars maqsadiga yo'naltiradi bu usullarning o'ziga xosligi shundaki, ular faqat pedagog va o'quvchilarning birgalikda faoliyat ko'rsatishi orqali amalga oshiriladi. Bunday pedagogik hamkorlikjarayoni o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, dars jarayonida fanga bo'lgan qiziqishlari doimiyligi ta'minlanishi, o'qituvchi va o'quvchilarning hamkorligidagi faoliyatining doimiy ravishda tashkil etilishini ta'minlaydi. O'qituvchi darsga tayyorgarlik ko'rish mobaynida o'quv vositalarini darsning rejadagi mavzusiga qarab tanlashi va asosiy e'tiborni qo'llaydigan

metodlari va tanlagan o`quv vositalariga qaratishi lozim. O`z darslarida har bir mavzuga mos yangi usullar va texnik vositalaridan o`z o`rnida va unumli foydalanishi zarur. Bu esa o`quvchilarni mustaqil bilim olishga, berilgan aniq mavzu bo`yicha atroflicha fikrlashga va ijodiy faol bo`lishga yo`naltiradi. Hozirgi kunda keng qo`llanadigan usullar “Klaster”, “Aqliy hujum”, “Debat”, “U kim Bu nima”, “Xotira mashqi”, “eslab qol”, “Sirli sandiqcha”, va boshqa usullardan foydalanib darsni tashkil etsa, dars mazmunli bo`ladi. Dars davomida kelib chiqqan muammolarni inovatsion texnologiyalarni qo`llash orqali oson yechimini topish mumkin. O`qituvchi boshlang`ich sinf o`quvchilarni darsdagi faoliyatini aniq bir maqsadga yo`naltirib, har bir darsga puxta tayyorgarlik ko`rgan holda zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida olib borishi va o`quvchilarni ko`proq mustaqil fikrlashga, fikrlarini erkin bayon etishga o`rgatib borishi lozim..O`quvchilarni har bir javobini o`z vaqtida rag`batlantirib borsa maqsadga muvofiq bo`ladi. Dars davomida o`quvchini o`rganilgan mavzu yuzasidan fikr bildirishiga undashi, taklif va mulohazalarini, istedodini namoyish qilishga bo`lgan urinishlarini qo`llab - quvvatlashi, buning uchun sharoit va imkoniyat yaratishga harakat qilishi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro`yhati:

1. Karimov.I.A.Barkamol avlod yili davlat dasturi.T.:O`zbekiston, 2010.
2. J.Yo`ldoshev, S.Hasanov. Pedagogik texnologiyalar. (o`quv qo`llanma) T.:Iqtisod-moliya» 2009.
3. Yuldashev, O. (2021). РАСЧЁТ СИЛОВЫХ ХАРАКТЕРИСТИК ТЕХНОЛОГИЧЕСКОГО ПРОЦЕССА ОБРАБОТКИ ПОЧВЫ. НАУКА И МИР.